

KOMPOST

Strakonický měsíčník o ochraně přírody

duben 2012

Kompost - elektronické periodikum se zaměřením na životní prostředí. Jeho hlavní náplní jsou aktivity související s touto tematikou, vzniklé z činnosti pobočky Šmidingerovy knihovny Za Parkem v Husově ulici ve Strakonících, ekoporadny a občanského sdružení Cassiopeia, tedy subjektů sídlících na této adrese. Rádi bychom, aby se z tohoto měsíčníku stalo otevřené médium, sloužící jak nám, tak i vám, čtenářům. K pravidelnému odběru Kompostu se můžete přihlásit na adrese jan.juras@knih-st.cz.

Úvodník

Milí čtenáři,

otevíráte již čtvrté, doposud nejobsáhlejší číslo našeho měsíčníku. A to jak do délky, tak do obsahu. Akce a činnosti schované přes zimní sezónu většinou pod střechy sálů, tříd a kanceláří se pozvolna přesouvají opět pod volné nebe. Budeme si tak moci opět více „sáhnout“ na předměty naší ochrany - ať už při hmatatelných činnostech v konkrétním úseku zájmů, nebo činnostech směřujících do oblasti osvětové či informační.

Měsíc březen poznamenaly akce náročné na čas a lidské zdroje. Tedy dvě komodity, kterých se v posledních letech nedostává. I o tom, že by se tyto činnosti mohly stát příklady toho, jak se může kdokoli z našeho okolí zapojit do ochrany životního prostředí, se dočtete v několika článcích.

Foto -jj-

Stejně jako jsme měli možnost načerpat první energii ostřejších jarních paprsků, mohli jsme vstřebat i velké množství kvalitních informací v nejrůznějších oblastech přírodních věd. To nám nabídly vzdělávací akce, o kterých pojednává další část našeho periodika.

To, co nás nejvíce povzbudí v našich dalších aktivitách, je zpětná konstruktivní odezva od vás, čtenářů. Náš úhel pohledu na některá z rozebíraných témat může být poněkud zkreslený a nemusí se ztotožňovat se zkušenostmi někoho jiného. Další důvod, proč si nenechávat myšlenky pro sebe. Přejeme si, aby náš časopis poskytoval mnoho kvalitních regionálních i všeobecných informací a stal se styčným bodem nejen pro skupiny lidí pohybujících se v této oblasti, ale také pro ty z vás, kteří máte chuť a energii pustit se do něčeho nového a hledáte inspiraci.

Přejeme příjemné počtení. -jj-

V tomto čísle najdete:

Akce žába 2012.....	2
Chvála chleba z kvásku.....	4
Procházka s úklidem lesa.....	5
Stromy běžně a zajímavé - 1. díl...	6
Jubileum Ing. Miroslava Treybala..	8
Pískovna V Holi.....	9
Veget na pokračování - 2. díl.....	10
Fenomén Stará řeka.....	11
Hořeček český.....	12
Vaječná hysterie.....	12
Březen - měsíc čištění studánek....	13
Pozvánky.....	15
Drobné smetí.....	16
Literární okno.....	17
Jedlý Kompost.....	19

Do Kompostu bude dále přispívat

Mgr. Zdeňka Skalická - Zakládající členka Českého svazu ochránců přírody ve Strakonících, bývalá předsedkyně ZO ČSOP při Gymnáziu Strakonice, v současné době místopředsedkyně ZO ČSOP Strakonice a vedoucí kroužku MOP, aktivní důchodkyně se širokými zájmy a velkou rodinou.

Po absolvování Přírodovědecké fakulty UK v Praze jsem působila na strakonickém gymnáziu a 40 let zde učila biologii a chemii. Můj zájem o problematiku ochrany přírody vyvrcholil v r. 1980 vznikem samostatné organizace Českého svazu ochránců přírody na škole, stala jsem se její předsedkyní. V osmdesátých letech byl zájem o tuto problematiku u kolegů a studentů mimořádný - např. v r. 1983 překročil počet členů stovku. Naše aktivity byly dokonce odměněny Zlatou cenou Brontosaura v r. 1986 s následným zájezdem na Kavkaz. Podílela jsem se i na vedení studentů

při různých soutěžích a měla jsem radost z jejich úspěchů, např. z jejich stříbrné medaile v Národním kole Ekologické olympiády v r. 1998. Nejnáročnějším počinem, na němž jsem se podílela, bylo vybudování Naučné stezky Podskalí v r. 1992 a její následná údržba, posléze obnovení (díky referátu ŽP MÚ) v r. 2005.

Po odchodu do důchodu pracuji dál v ZO ČSOP jako místopředsedkyně, účastním se většiny akcí jako jsou přednášky, výlety, exkurze, brigády, ale především se věnuji dětem - MOPíkům, s nimiž se pravidelně scházíme každý pátek na schůzkách společně s jejich maminkami a dalšími rodinnými příslušníky. Je to „rodinný podnik“, na němž se významně podílejí i Mgr. Alena Hrdličková a Ing. Jitka Svobodová, která je zároveň hospodářkou naší ZO.

Naší největší radostí je zájem lidí, kteří přicházejí na ochrannářské akce a především zájem dětí, které se jako tzv. Malí ochránci přírody formou hry učí lásce a úctě ke všemu živému.

-zs-

Ohlédnutí

Akce Žába 2012

Jedním z nejkritičtějších míst tahu žab na Strakonicku je bezesporu úsek komunikace I. třídy ze Strakonice do Volyně za odbočkou na Kapsovou Lhotu ve stoupání pod místem zvaným Vlčiny. Dvě vodní nádrže, představující místo pro rozmnožování, kam se stahují obojživelníci ze širokého okolí, zde přímo sousedí se zmíněnou silnicí. Mnoho set jedinců se v tomto místě koncentruje v době jarního tahu. Zvířata ovládaná pudem se snaží dosáhnout cíle, v cestě jim však stojí silnice. Provoz je zde tak silný, že doba několika minut, potřebných k překonání vozovky, je pro drtivou většinu z nich osudná. Ve většině případů se jedná o ropuchy obecné, méně také o skokany hnědé a okrajově ostatní zástupce obojživelníků. Pomalým tempem putují k místu snůšky, a to často v amplexu - tj. v tandemu samičky nesoucí samečka. To, co se děje na místech nijak člověkem neošetřených, je asi nasnadě.

Dobrovolníci při stavbě zástěn, foto Pavla Maradová

O co tedy při konkrétním zásahu jde? Zástěnami svést jejich pohyb do dvou míst zatrubnění pod silnicí, kudy se mohou bezpečně dostat k rybníku. Téměř kilometrový úsek je třeba nejdříve vybavit dřevěnými kůly, které se stanou oporou pro pevnou textilií. Zástěny je nutno pevně usadit do náspu a přihnout materiálem, aby je zvířata nemohla podlézt. Je třeba počítat s tím, že zásah nikdy nebude sto procentní a určitá část jedinců vždy zvolí cestu jinou, ale jsme realisté a počty zachráněných obojživelníků odměňují naše úsilí. Díky zmapování této situace a lokality se podařilo v letošním roce provést takové opatření, které alespoň

zminimalizuje ztráty a umožní většině táhnoucích obojživelníků bezproblémové rozmnožení. Snažení ČSOP v této činnosti se pokusíme popsat s ohlédnutím za roky 2010 a 2011, kdy se systematická ochrana na tomto místě zapsala do hlavního okruhu zájmů strakonické základní organizace.

Do roku 2010 - Ochránáři o potížích žab při překonávání silnic vědí, ale nemají dostatek dobrovolníků k stavění zástěn ani peníze na materiál. Při akcích pro veřejnost o situaci informují, ve strakonickém Zpravodaji vychází článek předsedy ZO ČSOP Ing. Viléma Hrdličky "O žabím putování", při celostátních ochrannářských setkáních si jednotlivé základní organizace sdělují své zkušenosti a odkazy na literaturu. Transferem žab se zabývá málokdo, protože je velký rozdíl, jestli trávit v nejhezčím ročním období celé dny v přírodě, nebo na výpadovce. I dobrovolníci jsou jen lidi a chrání si svoje zdraví. Právě proto by ale bylo dobře, kdybychom spojili své síly a mohli se aspoň vystřídat.

Jaro 2010 – Žáby byly prozatím pouze sbírány a přenášeny, aniž by se stavěly zábrany. Chyběl materiál i zkušenosti. Předseda ZO ČSOP domluvil s Ing. Ondřejem Feitem z OŽP MÚ Strakonice pomoc při shánění kůlů a odpadových textilií.

Březen 2011 – Průběh počasí a s ním související nástup migrace se ukázal jako naprosto nevyzpytatelný. I když se s přípravami započalo hned po dokončení zimních ochrannářských činností (např. čištění budek), tak tak se stavba zástěn stihla. Teplé a vlhké období časného jara způsobilo bouřlivý tah o 14 dní dříve proti předcházejícímu roku. Podařilo se převést cca 400 žab (část putovala pod silnicí, část byla nasbírána a přenesena) a snůška v rybníce byla o objemu asi čtyř bramborových pytlů.

Přenášené ropuchy obecné, foto -jj-

Březen 2012 – Dva týdny po dvacetistupňových mrazech se rtuť teploměru šplhá k 15 stupňům nad nulou. Vzhledem k velkému suchu a k nočním mrazíkům je však klid. Termín prací byl stejně jako loni veřejně vyhlášen a nabídnut tak veřejnosti k účasti. Akce na stavbu zástěn se účastní 11 dobrovolníků nejen z řad ČSOP – to znamená o 2 více proti loňsku. Akci materiálně zaštitil Ing. Feit, který obstaral kůly pro stavbu delších zástěn. Je uzavřen úsek okraje komunikace o délce více než 700 metrů. Lokalita je pravidelně kontrolována. Přibližně ve stejné době jako loni (tj. kolem jarní rovnodennosti) přichází první teplejší, vlhčí noc. Víkend 24. 3. – 25. 3. je již zcela ve znamení migrace ropuch. Žáby se zastavují u zástěn a snaží se je překonat. Některé putují podél nich, jiné postávají, některé se zahrabou a čekají na lepší příležitost. Od krajského úřadu máme povolení k manipulaci s chráněnými živočichy, jezdíme je denně po setmění sbírat a přenášet k rybníkům. Ráno a přes den kontrolujeme lokalitu také, ale večer je nejprůběžnější. Tu a tam se některá z žab dostane na silnici v místě křižovatky, putuje přes ni nebo se i zastaví – například byli pozorováni tři samečkové, kteří si na krajnici řešili své spory a netušili, že tudy bezpečná cesta za samičkami nevede. Asi se i polekali, když je ruka Vildy Hrdličky přemístila do vědra – teď už jsou ale v pořádku na druhé straně autostrády.

-jj, ah-

Další beseda o zdravé výživě s Hankou Synkovou

10. 10. loňského roku se ve Šmidingerově knihovně konalo setkání s Mgr. Hankou Synkovou - autorkou knížek Všechno je JEDlé a Koření proti choření. Tato první přednáška se všem tak líbila, že bylo jen otázkou času, kdy bude následovat druhá, tentokrát o koření. Ve středu 7. 3. 2012 jsme se tedy sešli znovu a účast byla stejně velká jako minule (přes 70 osob), i když termín uprostřed jarních prázdnin se mnohým zájemcům nehodil. Ti, kdo nepřišli, si mohou vypůjčit aspoň knížku. Nebo si ji rovnou koupit, protože zrovna vyšla ve druhém vydání. O půjčování obou titulů v knihovně je velký zájem.

Co jsme se při besedě dozvěděli? Kromě známých skutečností o dobrém vlivu koření na chuť, trvanlivost i stravitelnost potravin jsme si řekli o možnosti léčení běžných neduhů - o tom, jak využít zahřívací nebo naopak ochlazovací efekt jednotlivých druhů koření v lidové medicíně. Zahřívá a při nachlazení pomáhá např. skořice nebo zázvor. Ochladuje máta (v Orientu se proto připravuje nápoj z máty a zeleného čaje tuareg), kopr (v Řecku se používá jako součást tzatziky) aj. Antioxidační efekt - proti „vnitřnímu rezivění“ - má například kurkuma, zázvor či vanilka.

Neznamená to, že bychom se obešli při nemoci bez odpočinku, vypocení, zdravé stravy... A hlavně bez zdravého ducha, protože ten sice závisí na zdravém těle, ale tahle závislost platí i opačně. Také nemůžeme čekat, že si vždycky dokážeme pomoci bez lékaře. Jako podpůrný prostředek ale slouží rozličná koření velmi dobře a mnohé z "babských rad" jsou všeobecně známé. Na další si přišla Hanka sama, nebo se je dozvěděla od přátel, z literatury, při studiu Institutu životního stylu, atd.

Hanka má po prodělané borelióze oslabenou imunitu, a proto si své zdraví pečlivě hlídá. Z toho, co můžeme snadno napodobit i my, nás například zaujalo, co stojí za to vzít si s sebou na cesty – několik druhů bylin a zeleniny, což poslouží jak k jídlu, tak k případnému léčení. Po prochlazení je dobře hodit si do horkého čaje kousek kandovaného zázvoru, bolest zubu pomáhá utlumit dumláni hřebíčku, protivirově působí badyán, po bodnutí hmy-

zem se na postižené místo přikládá cibule nebo česnek, dutiny se léčí výpary z cibule nebo z majoránkového „čaje“, ke klockání se hodí šalvěj...

Využit se dá leccos. Třeba plevel bršlice kozí noha (pozor – nezaměnit s jedovatou tetluchou kozím pyskem!). Její mladé lístečky se na jaře mohou jíst kvůli obsahu enzymů a vitamínů. Ale jen několik dní a v malém množství. A vůbec: i zdravá potravina při jednostranném použití nadělá víc škody než užítku. To jsme si říkali už při minulé přednášce. Opakování je matkou moudrosti.... A tak doufáme, že i setkání s Hankou Synkovou se bude za čas opakovat a zase se něco užitečného dozvíme. **-ah-**

Chvála chleba z kvásku

Ej, premilý Bože, z vysokého neba. Že jsi nám dal chleba, že jsi nám dal chleba, poděkovat třeba...

Co to ten kvásek vlastně je? Jak chutná chléb z kvásku? V čem je jiný než „chléb z krámu“?

To vše nás může napadnout, když slyšíme o Božím daru z kvásku... 8. 3. jsme se v hojném počtu sešli u jednoho stolu a měli tu čest se mnoho dozvědět a ochutnat výborný domácí chléb zkušené hospodyně paní Aleny Rampichové. Takový s láskou připravený krajíček pomazaný máslem potěší tělo i duši. O tom, že pečení může být i příjemným odpočinkovým rituálem a nedá se úplně naplánovat, jsme se také přesvědčili. Kvásek, vyráběný z mouky a vody, pěkně živý a přirozený, má také svou hlavu a své požadavky – odporuje naší uspěchané době, potřebuje čas a péči, své místo v našem domě... Vůně kvásku v kvasné nádobě je syrová a nakyslá. Chleba zemitý, voňavý a hladivý, hutný. Člověk se vrací k obyčejným věcem. A jak Vašek Novák píše ve svém písňovém textu Zvláštní věci: „... jsou věci zvláštní a obyčejné, ty obyčejné co trvají, jsou stále stejné...“ Je v nich síla a jednoduše stejně jako v tomto lahodném tradičním pokrmu. Za tak příjemnou zkušenost společného povídání, čichání a ochutnávání bych tímto ráda poděkovala paní Rampichové a všem souznějícím lidem od jednoho stolu.

Recepty na chleba z kvásku je možné sehnat v literatuře, je i mnoho internetových stránek i s ukázkami „krmení kvásku“ atd. Jistě mnoho informací zjistíte u paní Aleny Hrdličkové v knihovně

Foto -jj-

Za Parkem. Zkrátka, kdo hledá, najde. A také prozradím, že setkání s opravdovým chlebem u jednoho stolu nebylo poslední. Pokud se vše podaří, v dubnu či květnu opět vůně zaplní místnost plnou zvědavých lidí, tentokrát na přeštovickém obecním úřadě.

A na závěr trocha slov o počáteční písni. Poprvé jsem ji zpívala před jídlem na návštěvě u šumavských farmářů – Diany a Davida Vostrovských. Tenkrát jsme jedli rýži se zeleninou, bez soli a koření a chutnala jako rajský pokrm, tam v přírodě, kdy člověk pracoval, vyhládlý se sešel s ostatními u chutného pokrmu. Vostrovských mají zeleninovou zahradu v bio kvalitě a jejich výrobky se dají sehnat přes www.sumavskabedyňka.cz. **-pt-**

Březen ve znamení stromů

Třetí měsíc v roce v dobrém slova smyslu poznamenaly dvě akce, zaměřené na problematiku stromů, potažmo zeleně ve městě i mimo něj. Ve středu 14. 3. dorazila do Strakonice **PhDr. Marie Hrušková**, známá nejen z televizních obrazovek ve spojitosti s cyklem **Paměť stromů**, ale i ze své knižní a rozhlasové činnosti. Věnovala a věnuje se v ní památným stromům, zejména v historických a poetických souvislostech. A taková byla přesně přednáška z dalšího pokračování Zelených otazníků. Součástí akce byla i propagace nové autorčiny knihy **Podivuhodné stromy**. Éterické povídání trochu usadilo na zem pouze promítnutí epizody ze zmiňovaného cyklu a také obnovená výstava „**Paměť strakonických stromů**“, která původně probíhala na pobočce ŠK v Husově ulici v roce 2008 a kterou můžete zhlédnout ve společenském sále ještě do konce dubna. Pak se přestěhuje na čas znovu na pobočku, protože byla od minule doplněna o nové příspěvky.

O poznání faktičtější byla 21. 3. přednáška **Ing. Ondřeje Feita** z Odboru životního prostředí MÚ Strakonice, nazvaná „**Stromy pro budoucí generace – jak o ně správně pečovat**“. Na akci jsme se velmi těšili. Víme totiž, jak je práce někoho, kdo má na starosti veřejnou zeleň okresního města, náročná a plná hledání kompromisů mezi několika různými úhly pohledu na věc. Zprvu se může zdát jednoduchá, ale při bližším odkrývání vyplouvají na povrch širší souvislosti, které z celé problematiky udělají poměrně slušný guláš. K jeho rozklíčování je potom třeba nejen neochvějných znalostí daného tématu, ale také velká dávka lidského přístupu a předvídatosti. Problematika také vytváří mnoho třecích ploch u obyvatel města, pro které není přítomnost přírodních prvků a jejich ostatních funkcí úplnou samozřejmostí.

Přednáška umožnila nakouknout pod pokličku plánování zeleně v rámci našeho města, stejně jako popsala některé všeobecné zásady, použitelné pro každého, kdo s dřevinami přijde jakkoli do styku. Je zcela zřejmé, že daná tematika je o mnoho složitější, než by se dalo vměstnat do dvouhodinového povídání. Všichni jsme tedy uvítali vstřícnost pro řešení konkrétních požadavků a problémů, spadajících do kompetence tohoto odboru. Ta totiž nemusí být ve všech městech zcela samozřejmá, i když vyplývá z legislativního rámce poskytování informací. Ne vždy a ne se všemi závěry a zásahy strakonického odboru životního prostředí z ochrannářského pohledu souhlasíme, ale tam, kde je to možné, se snažíme nalézt společnou řeč a přispět ke konstruktivnímu řešení.

Pan Feit má přehled i o novinkách ze světa, např. o možnostech aspoň poněkud pomoci stromům rostoucím v zasolených a upěchovaných půdách v blízkosti silnic. To samozřejmě zvyšuje náklady staveb a u nás je tedy něco podobného zatím hrdou budoucnosti. Dovedeme si představit, jak obtížné je s podněty tohoto typu přicházet a je to výzvou i pro nás, abychom se snažili informovat veřejnost a společně takovéto myšlenky podpořit. Oceňujeme i aktivitu pana Feita v oblastech, které by nemusely spadat do okruhu jeho činnosti, je z ní cítit zájem pro danou věc a velmi pomáhá v některých našich ochrannářských aktivitách (např. co se týká rorýsů, břehulí nebo migrace žab). -jj-

Přírodovědná procházka spojená s úklidem lesa

Strakonická základní organizace Českého svazu ochránců přírody ve spolupráci se Šmidingerovou knihovnou uspořádala v sobotu 24. března přírodovědný výlet do blízkého okolí Strakonice. Součástí akce měl být i sběr odpadků na Holém vrchu, Ryšovech a v blízkém okolí v rámci celostátní kampaně ČSOP - „Uklidme svět! - Clean up the world!“ Na místě se sešlo celkem 12 účastníků jak mladší, tak starší generace. Za chládku a čerstvých sil jsme započali se sběrem na úpatí Holého vrchu u

Jeden z účastníků - Miroslav Lukeš, foto -zs-

z účastnic, kde nám paní Jana Rachová předvedla, jak správně postupovat při prořezávce ovocných stromů.

O přesné poloze železného šrotu poskytneme více informací na našem pracovišti. Případně se vydejte do lesů v okolí města na vlastní pěst, určitě s prázdnou nepřijdete. -jj-

silnice na „Habeš“, kde jsme vzhledem k blízkosti komunikace a zahrádkářské kolonie opravdu nemuseli příliš hledat. Stylové pytle označené logem akce se začaly povážlivě plnit a špinit, aniž bychom urazili příliš velký kus cesty. Postupem času, hlouběji do lesa a blíže k zahrádkám, začal dosud nezapojený lesní podrost odkrývat skutečné „poklady“. Kromě asi 30 kg starého železa a nepřeberného množství skleněných i plastových lahví nebyl výjimkou ani odpad z kategorie „nebezpečný“, který by už vůbec neměl v lese nic pohledávat. Moc jsme nechápali, jakým myšlenkovým pochodem může civilizovaný člověk dojít k tomu, že odloží do lůna matky přírody kusy eternitu, plechovky od barev nebo poloprázdné tuby od čistících prostředků. Sečteno podtrženo - z lesa o ploše několika málo hektarů poblíž zahrádkářské kolonie jsme odnesli (spíše odtáhli) 7 napěchovaných pytlů odpadu. Zmiňované železo ponecháváme nějaký čas u cesty k rozebrání, možná i jako rýpnutí do svědomí případných kolemjdoucích, kteří mohou mít v podobném počinání prsty. To jediné totiž zbývá v touze po nápravě, protože v lese se přeci jen odpadky pohazují lépe než na ulici a takové chování je prakticky nepostihnutelné. Na druhou stranu i akcí na pomoc přírodě v poslední době přibývá a každý, kdo by měl zájem o účast nebo organizaci něčeho podobného, bude u nás vítán a rádi s ním navážeme spolupráci.

Drobnou náplastí pro nás bylo hezké povídání Ing. Viléma Hrdličky o zajímavostech z flóry a fauny přírodní rezervace Ryšovy, kde již bylo díky větší odlehlosti poměrně čisto. Akci jsme zakončili na zahradě jedné

„Věřitelem“ našich dluhů je hlavně příroda

29. 2. 2012 se v sále Šmidingerovy knihovny konala beseda s naším předním ekonomem **Tomášem Sedláčkem**, autorem bestselleru **Ekonomie dobra a zla**. Akci navštívilo více než sto účastníků, ačkoliv začínala v 15:15 a mnozí si tedy museli složitě zařídit volno. Mluvílo se hodně o státních dluhích, a to jak našich, tak jiných národů. Myslím, že pro nás ochránáře to bylo zvláště důležité téma hovoru, protože podle našeho názoru je to hlavně příroda, kdo je naším „věřitelem“.

Řekne-li někdo, že udělal něco pro přírodu, vyjadřuje se vlastně nepřesně. Je to běžný obrat, sami ho ze zvyku také používáme, ale je v rozporu s tím, že závislí jsme my na přírodě, ne ona na nás. To, co dělá-

me, třeba při dobrovolnických aktivitách, tím se jen snažíme aspoň trochu napravit, co na ní bylo napácháno.

Při jiné z nedávných akcí v prostorách sálu ŠK, dalším z cyklu Zelených otazníků, představila paní Marie Hrušková svou nejnovější knihu **Podivuhodné stromy** a zmínila se o tom, že její cena je po zvýšení DPH dosti vysoká. Přitom právě ti, kdo dovedou takovou publikaci ocenit, nemají většinou peněz nazbyt. Podobné je to i s těmi dobrovolnickými pracemi – nechodí na ně ti, kdo přírodě nejvíce ubližují a měli by to napravit, ale paradoxně ti, kdo jsou k ní šetrní. Někdy to může i zamrzet. Důležitější je, že příroda si „zaslouží“ jak dobrovolníky, tak ty, kdo si třeba chtějí přečíst o památných stromech a povídat si o nich se svými dětmi, vytvářet k nim dobrý vztah. Povede-li se něco z toho, je to radost, ale nedá se říci, že bychom tím prokazovali přírodě nějakou laskavost – tu prokazuje ona nám... **-ah-**

Vítám tě, voděnko, o Veliké noci...

V pátek 2. 3. jsme byli u Taschnerů na zahradě, koukali do velkého hvězdářského dalekohledu na Měsíc, Jupiter a Venuši a pili čaj s medem. Takže bychom si k tomu mohli zaspívat naši oblíbenou **písničku Měsíce, která je takovou MOPíkovskou hymnou, je od Václava Čtvrtka a Jiřího Pavlici** a zpívá se tam: "Leden je měsíc plný ledu, únor zavolá skřivánka, březen dá první lžičku medu, v dubnu se čistí studánka..." Med byl i v perničcích, které jsme s dětmi zdobili na lavičce u řeky při jedné z dalších schůzek (16. 3.). A **čištění studánky Skleněnky** (na Podskalí) máme naplánováno na 13. 4. Chceme si tam kromě toho zahrát kuličky, jako každý rok.

A zaspívat další písničku, kterou se od nás MOPíci naučili už první jaro hned po založení kroužku, tj. v roce 2008: „Vítám tě, voděnko, o Veliké noci...“ Známe ji z **filmu Karla Zemana „Čarodějův učeň“** vytvořeného v roce 1977 ploškovou animací. Úplně malým dětem není radno ho pouštět, protože je tak působivý a strašidelný, že by to na ně bylo moc, ale jinak je to jedna z podivuhodných ukázek, co všechno bylo vytvořeno českými tvůrci pro milovníky animovaných filmů. **-ah-**

Momentka ze schůzky MOP 2. 3. - pozorování večerní oblohy, foto -ah-

Nedělní společné hraní na kantely 26. 2. zpestřil Honza Janský hrou na pilu, foto -ah-

Překopávky

Prostor nejen pro naše úvahy, pojednání, hodnocení, názory atd.

Stromy běžné a zajímavé? - I. díl

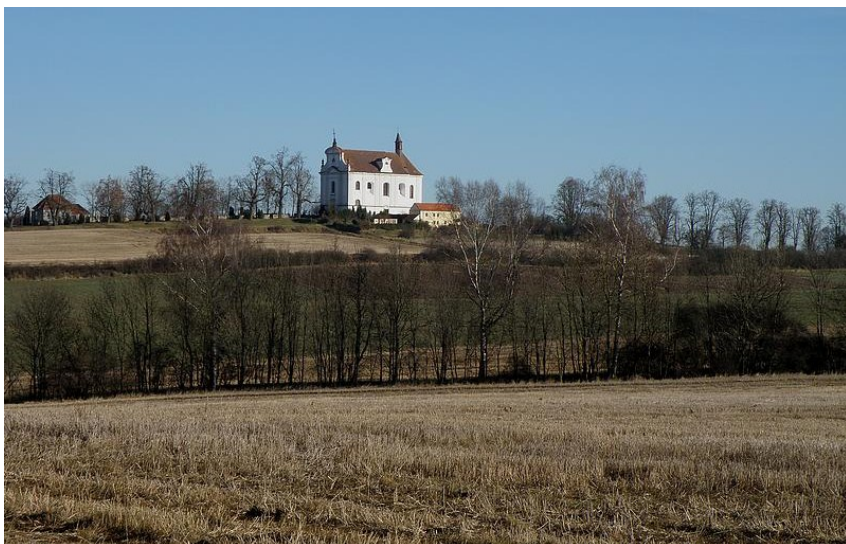
Již několik čtenářů Kompostu mě oslovilo ohledně mikroseriálu „Známe hodnotu našich stromů?“ s tím, zda budu pokračovat. Nebo spíše, že by bylo dobré napsat o zajímavých stromech ve Strakonících a okolí. Většinou je tím míněno hledání stromů zvláštních, poněkud cizokrajných. Myšlenka mapování „zajímavých“ stromů mě drží již několik let. Snad z dob působení p. Václava Chána v naší ZO 20/01 ČSOP Strakonice a z momentu, kdy jsem se setkal díky vůli básníka p. Ondřeje Fibicha se spisem Dr. V. V. Kremera. Ten v roce 1941 stromy ve Strakonících a širokém okolí mapoval. Stejnou práci, která čítá 1700 záznamů, provedl v letech minulých Ing. Miroslav Treybal. Dále se o mapování zasloužil i OŽP MÚ Strakonice, a to hlavně prostřednictvím p. Jiřího Lískovce a následně Ing. Miroslava Šobra. Ale ponechme

úvodníku a vraťme se ke stromům. Budu se snažit psát vždy o jednom původním druhu a jednom druhu cizokrajném.

Lípa srdčitá (*Tilia cordata*)

Dlouho jsem přemýšlel, kterým druhem a kde začít. Nakonec jsem si vybral jako první strom, o němž budu psát, lípu srdčitou, jejíž list je spojován s naší státností. Ve Strakonících je mnoho krásných lip, hodně je jich popsáno, ale začneme severně od Strakoníc, v městečku Radomyšl. Zde se zvedá kopec s kostelem sv. Jana a k němu vede alej. Dokonce víme, kdy byly stromy vsazeny (roku 1762). O tom nám píše autoři F. Kašička a B. Nechvátal v knize Radomyšl - Proměny městečka. Na tomto kopci máme jedinečnou možnost vidět, co lípa dovede, když má čas. Jak dlouho může žít. A věřte, že její život na tomto místě není lehký. Místní obyvatelé vědí, že za bouřek sem není radno chodit a v zimě že to tu řádně profukuje. Osud lip byl několikrát na vážkách, ale zvítězil zdravý rozum, a tak se stromům dostalo příslušného ošetření a bezpečnostní vazby větví. Lipová alej, ta mladší, pokračuje směrem do Hájku a ojedinělé solitérní lípy najdeme i za Hájkem. Krásný námět na výlet do přírody a krásné místo posledního odpočinku. Pozitivní také je, že odcházející stromy a občas problematické trnovníky akáty jsou prosazovány novými mladými lipami. Dochází tím k pokračování práce a záměru našich předků.

Co tu můžeme vidět mimo lip? Pod patami stromů se často nalézají zajímavé česnek viničný, lipnice cibulkonosná či vzácný křivatec rolní. Přilehlé švestkové mikroaleje hostí strakapouda malého a nedaleko rybníka Vraždy bývá k spatření párek koroptví polních. Na římsách kostela sv. Jana můžeme často pozorovat poštolku obecnou a nedaleko, směrem k Hájku, zase káň lesní. Strnadů obecných zde ráj. Za Hájkem k Oseku, ve dnech zimy, můžeme spatřit tuhýka šedého. Je tu hojnost srnčí zvěře. Slunné okraje Hájku bývají v létě navštěvovány motýly - perleťovcem velkým a perleťovcem stříbropáskem. Ale to nejsou jediné lípy, které se zde nacházejí. Jejich seskupení můžete vidět např. v podobě malého lipového hájku za bývalou drůbežárnou, přirozeně oddělující obec od průmyslového areálu nebo jako ojedinělé solitéry při silnicích a polních cestách vedoucích z městečka. Prostě lípy jako by k Radomyšli patřily. Třeba také proto, že je tu jeden z nejstarších včelařských spolků na Strakonicku. Že by včelky a obyvatelé Radomyšlské lípy rádi?

Lipová alej u Radomyšle, foto -vh-

Morušovník černý (*Morus nigra*)

Druhý strom, o kterém se v tomto čísle Kompostu zmíním, je morušovník černý. Je tu určité sepletí exotična a užitekosti, které tento druh naplňuje. Morušovník černý se do Evropy dostal zřejmě ze Střední Asie a stal se stromem starých venkovských sídel a zahrad. Zde naplňoval svou exotickou funkci a zároveň poskytoval tmavočervené nebo purpurové plody, které se hodily k přímé konzumaci i k přípravě marmelád, želé nebo past. Strom, zejména jeho plody, je oblíben také ptáky. Ti člověku ve sběru velmi rádi konkurují a požírají tyto plody až do prvních mrazíků. To si mohou ověřit třeba návštěvníci botanické zahrady v Liberci, ale také obyvatelé Strakoníc. A právě o strakonických morušovnících budou následující řádky.

Morušovník černý při Radomyšlské ulici, foto -vh-

Pokud se vydáte ze Strakoníc na Radomyšl, když takřka vyjdete z města, uvidíte po levé straně silnice vjezd do lomu. Je zde sklad materiálu správy silnic. A po stranách tohoto vjezdu stojí zmiňované morušovníky černé. Opěšalí poutníci nebo cyklisté to mají s nalezením jmenovaných stromů jednodušší, protože v době zralosti plodů je jimi silnice pokryta a nelze si jich nevšimnout. V tu dobu je také nejlepší je ochutnat. Možná, že budete překvapeni jejich chutí a svěžestí. Bohužel tyto morušovníky mají i svou stinnou stránku. Stárnou a blízkost silnice a seřezávání jim nedělá dobře. Ale i tak se drží při životě řadu let. Myslím si, že by bylo vhodné, kdyby nějaký šikovný sadař zkusil z těchto morušovníků vzít proutek a rozmnožit je. Zkoušel jsem morušovník (ať černý nebo bílý) sehnat, ale pravokořenný stromek se hledá špatně. Pokusil

jsem se morušovníky namnožit z proutků, jeden se ujal, ale po čase uschnul. Jsem si také vědom toho, že právě kvůli plodům se morušovník nehodí do blízkosti dětských hřišť, parků nebo ploch, kde se sleduje pomyslné estetično. Ale zachováním a případným rozmnožením těchto stromů se ožíví a bude pokračovat strakonická minulost. Navíc u těchto stromů to bude stejné jako se starými odrůdami jabloní, hrušní a švestek, které pomalu a jistě mizejí. Stálo by to za to. K lokalitě samé - když už si budete prohlížet morušovníky, všimněte si v nedaleké zahradě krásných božích muk. Jako by k sobě stromy a sakrální stavba patřily. Závěrem k morušovníkům bych rád zjistil, jak se uvedené stromy na toto místo dostaly. O jiných totiž ve Strakonících nevím. Pokud někdo tento kousek historie zná, poprosil bych jej, zda by mně nenapsal na mailovou adresu uvedenou v kontaktech autorů. Určité kroky v historii vedou k roku 1931, kdy byla při Radomyšlské ulici višňovka a morušovník mohl být vysazen společně s ostatními ovocnými stromy.

Závěrem tohoto článku se omlouvám všem, kteří očekávali od článku příslušné „vědečno“. Záměrně jsem od něj upustil. Informace o zmiňovaných stromech si můžete nalézt v jakékoliv solidní odborné literatuře a papouškováním bych jen dané informace přenesl z jednoho pomyslného papíru na jiný. V tomto případě jsem raději čerpal ze svého poznání. **-vh-**

Významné životní jubileum Ing. Miroslava Treybala

Předpokládám, že většina z lidí, kteří se na Strakonicku zajímají o ochranu přírody, už jméno ing. Miroslav Treybal slyšela. Byl to on, který v r. 1980 inicioval vznik nejen ZO Českého svazu ochránců přírody ve Strakonících, ale i vznik okresního výboru ČSOP a tudíž vznik celé řady dalších organizací na strakonickém okrese. Byl pak nejen tajemníkem, ale duší veškerého ochránářského hnutí více než 25 let. Organizoval výlety, exkurze, semináře, přednášky, brigády na chráněných územích, významně se podílel na inventarizaci zeleně. V rámci této inventarizace a katalogizace dřevin k 1. 1. 1989 zaznamenal všechny dřeviny v katastru města a blízkého okolí, takže podklady, které připravil (1 700 míst vzrostlé zeleně) jsou možná dodnes východiskem pro práci státní ochrany přírody. Má významný podíl na vyhlášení několika z 28 chráněných území strakonického okresu a na údržbě některých z nich. Právě díky jeho kontaktům naše ZO dostávala zakázky na údržbu některých chráněných území (Přešťovická pastvina, Sedlina, Chvalšovické pastviny, Kovašín aj.) a získávala tak i peníze na provoz kanceláře a další aktivity. Další finanční zdroje pro práci organizace zajistil zapojením do ekoporadenství financovaného Státním fondem životního prostředí ČR. Jeho velké odborné a publikační schopnosti se promítly ve významném podílu na vydání publikace Příroda Strakonicka, v popularizačních článcích a přednáškách. O historii ochrany přírody v našem regionu napsal i příspěvek do vlastivědného sborníku Strakonice (3.díl), svou radou pomáhal i při přípravě Naučné stezky Podskalí.

Miroslav Treybal s rodinou a přáteli, foto -vh-

Šel vždy příkladem svou pracovitostí a manuální zručností při kosení, úklidu trávy, sázení stromků. Velmi jsme ho vždy obdivovali a vážíme si toho, že i dnes ve svém už opravdu zralém věku dále navštěvuje ochránářské přednášky, jezdí na výlety, se svou rodinou se podílí celá léta na inventarizaci kání, pracuje s internetem...

K ochraně přírody se, jak sám říká, dostal přes skauting (6. bod skautského zákona praví, že skaut je ochráncem přírody a cenných výtvarů lidských). V tomto hnutí s různými vynucenými přestávkami (zákaz činnosti Skauta) pracuje od r. 1937 a v loňském roce byl po zásluze odměněn cenou Křesadlo za svou příkladnou práci jak v ochránářském, tak ve skautském hnutí - oba dva aspekty jeho celoživotního snažení se u něj prolínají. Výstižný je citát nadpisu článku, který o ing. Treybalovi napsal při příležitosti jeho 80.narozenin Vladimír Molek v časopisu Krasec 7/2007: "Teprve láska ke všemu tvorstvu učinila z člověka lidskou bytost" (viz http://www.krasesc.cz/files/KRASEC_7.pdf).

Z tohoto článku dále uvádím základní životopisné údaje:

Ing. Miroslav Treybal se narodil 15. 4. 1927 ve Strakonících, kterým zůstal věrný dodnes. Vřelý vztah k přírodě a všemu živému jej přivedl po absolvování strakonického gymnázia na Fakultu lesního inženýrství Vysoké školy technické v Praze. Od roku 1950 až do svého odchodu do důchodu pracoval v lesnictví. Nejprve jako taxátor, později jako vedoucí střediska Závodu lesnicko-technických meliorací. V této době se podílel na výsadbě břehových porostů, výsadbě větrolamů a hrazení bystřin.

Již jako vedoucí provozu Lesního závodu ve Strakonících (1959 – 1975) se zapojil do dobrovolné ochrany přírody. Zprvu jako zpravodaj (od r. 1969), od roku 1981 jako okresní konzervátor státní ochrany přírody

a později, až do roku 2005, jako stráž ochrany přírody. V r. 1980 byl iniciátorem založení okresní organizace Českého svazu ochránců přírody. Jako její delegát se zúčastnil i listopadového 3. sjezdu ČSOP v roce 1989. Dodnes má klíče od klubovny, kterou před 25 lety na strakonickém hradě získal a zařizoval.

Ráda bych uvedla i závěr článku, kdy se autor zeptal na názor pracovnice ekoporadny ze Šmidingerovy knihovny Strakonice Mgr. Ivany Jonové: „Pan inženýr Treybal pro mne představuje kapacitu ve svém oboru, ochránáře, záruku kvality, respekt, uznání ostatních a rodinnou harmonii.“

Co ještě dodat? Snad jen přání: aby mu bylo dáno pevné zdraví a životní elán do dalších let, aby nám mohl být dlouho ještě rádcem a jistotou, na kterou se můžeme spolehnout. Není moc takových lidí, kterých si můžeme beze zbytku vážit. **-zs-**

Pískovna V Holi - letošní a snad další budoucnost

Dne 9. 3. 2012 se v pískovně V Holi setkali zástupci ZO 20/01 ČSOP Strakonice, OŽP MÚ Strakonice, Technických služeb a Báňského úřadu, aby se dohodli, jak pokračovat v těžbě písku v této lokalitě. Setkání bylo provedeno v souvislosti s výskytem chráněných a vzácných živočichů a plánovaným záměrem těžby písku. Mezi jednotlivými složkami došlo k dohodě, jak např. postupovat při odtěžení stěny, v níž se vyskytují a hnízdí břehule říční. Jak šetrně postupovat při těžbě písku v okolí malé tůňky, kde se každým rokem nalézá několik kuněk obecných, nebo jak bude pro četné vzácné obojživelníky zřízena mělčí plošina, popřípadě ostrůvek z nekvalitního písku uprostřed zatopené části pískovny. Bylo rovněž konstatováno, že přejíždění těžké techniky přes zarůstající dno pískovny je pro lokalitu a chráněné druhy hmyzu příznivé a že výskyt živočichů a techniky se nevyklučuje. Jednání všech zúčastněných složek bylo velmi tolerantní a vstřícné a zdá se, že bude přínosem zejména pro faunu a flóru, která v pískovně je.

Nory břehulí říčních v pískovně V Holi, foto -vh-

Rovněž je nutno podotknout, že pískovna V Holi si pozornost jmenovaných složek a veřejnosti zaslouží. Jedná se o faunistický unikát, jak bylo třeba konstatováno pořadatelé a odbornou veřejností, která vyslechla přednášku Ing. Ondřeje Feita s názvem „Pískovna V Holi“ na semináři „Terestriční živočichové v pískovnách“, pořádaném sdružením Calla dne 30.01.2012 v prostorách českobudějovického krajského úřadu. Závěrem, pro bližší vysvětlení a seznámení, uvádíme stručný soupis chráněných, vzácných a zajímavých živočichů z této lokality. **-vh-**

Kučka ohnivá, foto -vh-

Silně ohrožení živočichové:

Majka obecná, Majka duhová – (vyhláška *Maloe spp.*)

Svižník lesní – (*Cicindela spp.* s výjimkou *C. hybrida* – rovněž přítomen)

Blatnice skvrnitá (*Polobates fuscus*)

Kučka ohnivá (*Bombina bombina*)

Rosnička zelená (*Hyla arborea*)

Ještěrka obecná (*Lacerta agilis*)

Ohrožené druhy:

Ropucha obecná (*Bufo bufo*)

Užovka obojková (*Natrix natrix*)

Břehule říční (*Riparia riparia*)

Veget na pokračování

V dnešním dílu bych se rád zaměřil na hlavní pohnutky a důvody, na základě kterých se lidé rozhodují pro výživové směry založené na různém stupni odmítání masa a ostatních živočišných produktů. Bude to startovací rampa pro pojednání další a také vysvětlení pojmů a souvislostí. Ty jsou pro praktikující jedince zcela zřejmé - ze svého okolí však vím, že některé skutečnosti z této oblasti jsou pro řadu lidí natolik vzdálené, že jim může unikat pravý smysl takového počínání a mohou ho nepravěm označovat za poněkud divné. O tom, že pravda může být leckdy mnohohrstevná, by měla svědčit následující fakta, potažmo další díly našeho seriálu. Jelikož považuji tuto část za stěžejní, rád bych se v dalších dílech seriálu zaměřil na jednotlivé oblasti a rozebral je podrobněji.

Díl 2. – Důvody

Morální a etické

Bezespornu nejdůležitější, nejčastější a také nejdiskutovanější okruh důvodů, vedoucí ke změně našich stravovacích návyků. Vychází ze základního filozofického předpokladu, že vegetariánské, potažmo veganské stravování je plnohodnotným výživovým směrem, který ve všech fázích lidského života plně uspokojuje potřeby člověka. Tento předpoklad se již s novými vědeckými poznatky a s milióny praktikujícími lidmi po celém světě stává téměř neprůstřelným a dokládá ho statistické zkoumání významných vzorků obyvatel. Pokud je tedy produkce masa a živočišných produktů spojena se zabíjením a zbytečným utrpením živých bytostí (což je také nezpochybnitelný fakt), dostáváme se do základního morálního rozporu, který (pokud ho tedy máme v úmyslu vyřešit) má dle mého názoru jen jedno východisko. Na jedné straně zde totiž stojí zbytečné trýznění a zabíjení zvířat – bytostí v mnoha ohledech velmi podobných nám a na straně druhé způsob našich životů, který nemá žádné logické opodstatnění a stává se tak již víceméně přežitkem z dob minulých. Základní zde není pouze zabití samo o sobě, které je v přirozených podmínkách (ne v tomto případě) přítomno, ale hlavně způsoby, kterými se tak děje. Živá cítící stvoření jsou v dnešním systému chovu degradována na jednotky průmyslové výroby a jsou potlačovány jejich základní a přirozené potřeby. Člověk si tak neobhajitelně bere do rukou právo dle své vůle manipulovat se slabšími, které by měl naopak ze své pozice plně chránit.

Foto - zdroj: www.goveq.cz

Zdravotní

Tyto důvody souvisejí s předpokladem, že vegetariánské nebo veganské stravování má za výsledek lepší zdravotní stav než jaký je u kontrolního vzorku konvenčně se stravující populace. Tato premisa je opřena o mnoho vědeckých a lékařských výzkumů, zkoumajících jednak celkový zdravotní stav, ale také pravděpodobnost výskytu skupin onemocnění, označovaných jako civilizační, u lidí, kteří minimalizují nebo vynechávají ze své stravy živočišné produkty. Nejmarkantnější jsou výsledky u chorob, které jsou v žebříčcích na prvních místech jakožto příčiny úmrtí. Zejména se jedná o srdečně-cévní onemocnění, nádorová onemocnění a onemocnění ze skupiny chorob metabolického syndromu. Důkladnější pojednání s mnoha odkazy na vědecké práce naleznete v tomto dokumentu: <http://blisty.cz/art/25066.html> (jedná se o přepis knižní publikace s přibližně 250 literárními prameny).

Ekologické

Jedná se o důvody související s celkovou neohospodárností živočišné výroby jednak s ohledem na plýtvání zdroji, potom také s ohledem na znečišťování životního prostředí intenzivní živočišnou výrobou. Můžeme hledat určité souvislosti s hladomory v jedné části světa a nemocemi z obezity v části druhé. Velká část světové produkce obilnin a sóji je využívána jako krmivo pro tzv. hospodářská zvířata, ačkoli by tyto komodity mohly sloužit jako přímý potravinový zdroj. Přeměna hmoty rostlin na hmotu živočišnou v tomto koloběhu je jedním z nejztrátovějších odvětví lidské činnosti. A co víc – zasahuje i do globálního způsobu využívání půdy. Přímá souvislost je zřejmá i v případě kácení deštných pralesů.

Ekonomické

Souvisejí do velké míry s důvody předchozími. Vzhledem k popisované ztrátovosti bude vždy výživová jednotka získaná z rostlinného zdroje levnější než ta, která je získána ze zdroje živočišného.

Náboženské

Předpoklad nepáchání zbytečného zla či násilí se objevuje ve většině dnešních stěžejních náboženství. U některých z nich je to více, u některých méně patrné. Stejně jako ochota tyto předpoklady přijmout a zachovat se v rámci dodržování okruhů morálních zásad tak, jak je při hlubším zkoumání patrné.

-jj-

Fenomén Stará řeka u Strakonice

S přicházejícím jarem stoupá u většiny z nás chuť vydat se do přírody. Pro zahrádkáře je to doba, kdy netrpělivě plánují, jak rozmístí své záhonky. Tu něco zasejí, tu vsadí, tamhle stříhnou větvičku nebo opraví to, co zima nenechala bez povšimnutí. Jiní z nás zase vyrazí do přírody jen tak se potěšit prvními zelenými větvičkami nebo prorážejícími květy krokusů, sněženek a petrklíčů. Určitá skupina lidí, jež se nazývá rybáři, pozoruje ustupující led a začínající hemžení rybek pod hladinou. A právě

Stará řeka, foto -vh-

na toto téma bych rád napsal pár řádek. Ne k rybářům samým, ale k jedné lokalitě, která je Strakonice blízká a s městem bytostně svázaná. Začnu ze široka. Když jsem byl jinochem ještě školou povinným, můj táta a děd mě často brali na ryby. Jejich nejoblíbenější místa se rozkládala na katastru obcí Štěkně a Přeborovic. Dost často jsme chodili na samotnou řeku Otavu, občas na tamní říční choboty či štěkeňské říčky. A když jsme chtěli užít klidu a pozorovat ryby a ostatní zvířata, byly tam tůně. Břehy rybářských míst byly lemovány rybáři, které jsem brzy znal podle jména, ale také podle toho, jak se kdo k rybám a ostatnímu živočišstvu choval. Některé z rybářů si pamatuji dodnes. Stejně jako místa, která jsem navštěvoval. Vše se zdá idylické, až neskutečné. Ale i toto povídání má svůj černý bod. Jednoho dne jsme přišli k tůňím u Přeborovic, a k nim vedly vyjeté koleje. A v tůňích byl závoz strusky a popílku. Tak jsme se dozvěděli od místních rybářů, že

tůně prostě nebudou. Vzpomínám si na obětavé rybáře, kteří se snažili ryby odlovit a přenášeli je do řeky. Nebo se ryby prostě snažili vychytat. Také si pamatuji na rybí kostičky na nepřírozené strusce a poslední tůň se skřehotajícími obožřivelníky. Dnes snad již nic takového neuvidím, je tu však jiná hrozba. Jsou to tůně, říční ramena a zálivy ponechané svému osudu. Mnozí rybáři asi vědí, o čem píši. Ke Strakonice se váže jedna taková lokalita, a tou je Stará řeka. Snad každý ze strakonických rybářů ji zná. Je místem, kam někteří z nich chodí, když se na řeku „nesmí“ z důvodu hájení některých, převážně kaprovitých druhů ryb. Ale Stará řeka už má pomalu předurčen svůj osud. A ten osud se jmenuje zazemnění. Pomalé a jisté. Co se vlastně děje? Voda ve Staré řece neproudí patřičně rychle, proto co do ní spadne, to tam zůstane, ať jsou to suché větve, listí nebo třeba to, co lidé nepotřebují. Zvláště to poslední by vydalo na samostatný článek. K tomu se přidává i biomasa, která zde každým rokem ve vegetačním období naroste a na zimu shnije. A tak dochází k tomu, že Stará řeka ve svém

Zazemnění Staré řeky, foto -vh-

výtoku do řeky Otavy má v období sucha jen pár centimetrů vody. Pobřežní rostlinstvo dostupnost bahna rádo využije a postupuje hlouběji a hlouběji do přirozeného odtoku. Časem může dojít k tomu, že se oba pásy pobřežního rostlinstva spojí,

Stará řeka podruhé, v letním období, foto -vh-

a tím zanikne i tento nepatrný odtok. Vznikne tůň, která se bude zmenšovat, až z ní nakonec bude mokřad. Jak dlouho to bude trvat, těžko odhadnout. Možná deset let, možná padesát. Faktem je, že část před lávkou směrem k řece pamatuji jako hlubokou. Pomohlo jí obnovení přítoku v souvislosti s odvodňovací štolou. Ale to zřejmě na celou Starou řeku nestačí. Kdo nevěří a pamatuje si na šíři nově vybudovaného vtoku, nechtě se podívá na místo samé nyní. Zjistí, že zde začalo nikdy nekončící zarůstání pobřežním rostlinstvem a z původní vybudované šíře je možná polovina volné vody pryč. Tady u vtoku je ještě na zásah čas, ale u výtoku na druhém konci Staré řeky ho již moc nezbyvá.

Abych byl objektivní, snažil jsem se svůj názor prodiskutovat s odborníky, rybáři i zástupci státních orgánů ochrany přírody. Všichni jsou za jedno. Staré řece by odbahnění výtoku zcela určitě prospělo. A snad se i všichni shodují, že by vzhledem k výskytu zajímavých a mnohdy vzácných druhů živočichů a rostlin mělo probíhat postupně. Myslím, že když správce povodí Otavy mohl vložit jistě nemalé finanční prostředky do vybudování protipovodňových opatření v samotných

Strakonících a přemístit několik desítek tun materiálu v rámci mého rodného města, měl by ve spolupráci s právníckými subjekty majícími vztah k této lokalitě, jako projev dobré vůle k lidem a k přírodě, provést i odebrání několika desítek tun v oblasti Staré řeky. Bral bych to také jako nedílnou součást protipovodňových opatření, gesto dobré vůle sousedům po proudu, kdy byl vytvořen a vlastně obnoven rezervoár na rychlou povodňovou vodu. Ta může do Staré řeky vtéci, rozlít se, snížit svou sílu a mohutnost a lidem po proudu tolik neškodit. Pro obyvatele Strakoníc by toto opatření v dobách povodňového míru představovalo zachování jednoho z pěkných míst v blízkém okolí města.

Úplným závěrem bych předložil krátký a jistě nekompletní seznam zajímavých a chráněných živočichů, které je možno ve Staré řece a jejím okolí spatřit. Širší seznam bezobratlých živočichů, případně rostlin, bych rád vyhotovil v některém z dalších čísel jako aktuální, tedy sezónní. Stará řeka si pozornost zcela určitě zaslouží. Podtržené druhy živočichů jsou chráněny ze zákona.

Škeble rybníčná, okružák ploský, plovatka bahenní, uchatka nadmutá, člunice jezerní.

Okáč luční, okáč poháňkový - mikrolokalita.

Ropucha obecná, skokan hnědý, rosnička zelená, užovka obojková.

Mlynařík dlouhoocasý, konipas horský, brhlík lesní, šoupálek krátkoprstý, strakapoud velký, žluna zelená, žluva hajní, špaček obecný, drozd zpěvný, drozd kvíčala, ledňáček říční, střízlík obecný, holub hřivnáč, stehlík obecný, čížek lesní, hýl obecný. Na řece před vtokem nebo u výtoku v zimním období – morčák velký, potápka malá, kormorán velký, hohol severní, volavka popelavá.

Ondatra pižmová, vydra říční. -vh-

Hořeček český (*Gentianella bohemica*) u Strakoníc pořád roste

V současné době patří tato krásná, na podzim kvetoucí rostlina – hořeček český – k velmi vzácným a vymírajícím druhům rostlin v celé ČR. V minulosti rostl na pastvinách, sečených loukách, výslunných mezích, na okrajích cest a na různých naru-

Hořeček český, foto Radim Paulič

šovanými stanovišti (lesní lemy okraje cest). Na Strakonicku rostl ještě v 50. letech 20. stol. na desítkách lokalit, avšak od poloviny 60. let nastal jejich velmi drastický úbytek. Tento ústup druhu nastal v důsledku změn v obhospodařování krajiny. Na strakonickém okrese byly donedávna registrovány pouze dvě lokality, na kterých se hořeček český dosud vyskytuje: PP Na Vysokém u obce Nahořany na Volyňsku, kde v roce 2009 kvetla již jen 1 rostlina; a nově vyhlášená PP Kozlovská stráž nedaleko Střelských Hoštic, kde bylo v roce 2011 zaznamenáno přes 100 kvetoucích rostlin. Proto jsem byl při botanickém průzkumu vápenců severně od Strakoníc v září 2011 velmi mile překvapen nálezem dvou nových lokalit. První lokalitu hořečku českého jsem objevil na dně opuštěného vápencového lomu na vršku Zbuš u Rovné. Hořeček se zde vyskytoval ve 20 kvetoucích exemplářích. V okolí kvetl také hořec brvitý, hlaváč fialový a světlík tuhý, k dalším zajímavým a vzácným druhům rostlin, které tu jde na jaře a v létě také objevit, patří např. ožanka hroznatá, vratička měsíční, sasanka lesní, violka písčinná, ostřice chabá, vítod chocholatý, oman hnidák či rozrazil ožankovitý. Na druhé nově objevené lokalitě, která leží na severním úpatí lesa na vrchu Hradci jižně od Domanic, rostl hořeček český ve 30 exemplářích, společně s ním se zde také vyskytuje velmi hojně vzácný hořec brvitý. Jen je třeba doufat, že obě nové lokality se nezařadí mezi stovky dalších nalezišť, na kterých hořeček v důsledku celkové eutrofizace krajiny vymizel.

Ing. Radim Paulič, ZO ČSOP Strakonice

Vaječná hysterie

Vejsce zdražená za několik málo týdnů téměř o 100%, dopravní zácpa u zemědělského podniku Dynín, slepice chované na balkónech a dokonce ve skříních, skokové zdražení potravin, ve kterých se vejce vyskytují (i když v zanedbatelných množstvích). Takovéto šokující zprávy přinášela v poslední době média. To vše údajně kvůli nepatrné změně životního prostoru nosnic, vyhlášené směrnici EU. Až doposud byl jednomu zvířeti v nuzných podmínkách klecových chovů vymezen prostor o rozměru 550 cm², tedy ještě méně než je formát listu A4. Ceny vajec z těchto koncentráků byly, stejně jako zvířata samotná, ždímaný, jak to jen šlo, a za vydatné pomoci obchodních řetězců hrubě podhodnoceny. Novou vyhláškou se měl životní prostor jedné slepice zvětšit na 750 cm². Úprava tedy víceméně kosmetická, i když každý takový legislativní krok vnímám velmi pozitivně a přeji si, aby jich bylo do budoucna co možná nejvíce. Na trhu však došlo k něčemu, co dle mého soudu svědčí jednak o dobré kooperaci a vypočítavosti obchodníků i samotných chovatelů (kterým asi nová směrnice nebyla moc po chuti), na straně druhé zviditelnění dosud neviditel-

né ruky kapitalistického trhu, která skutečnou hodnotu zboží degraduje a dává prostor nekonečnému překupování, maržím a spekulacím.

Před přijetím směrnice byl vzrůst cen vajec z důvodu zvýšených investičních nákladů odhadován na 10 – 20 %. Přesto došlo k něčemu, s čím většina z nás příliš nepočítala (i když u některých skupin bych si tím nebyl zas až tak jistý). Vypovídá to jistě mnohé o dnešním nastavení společnosti, možná i o nás jakožto národu a naší mentalitě. Jak jinak by totiž bylo možné, aby se cena vajec v sousedním Německu udržela na mnohem nižší úrovni než u nás a našinci způsobili naprostý chaos v supermarketech poblíž česko-německých hranic? Je všeobecně známý fakt, že stejné suroviny (mnohdy i vyšší kvality) jsou v německých řetězcích levnější než u nás. Proč? Je to prosté – stačí to, že německý zákazník je uvědomělý a pokud se mu cena nebo kvalita produktu nelíbí, zkrátka si ho nekoupí (i když ho potřebuje). To je vlastnost, která u nás zcela chybí. Nemůžeme se pak vůbec divit, že v ČR nakupujeme draze, a ještě k tomu zboží bídne kvality. Tuto souvislost bych hledal i u vaječného tématu. Vejce nikdy nebyla v našich jídelničkách nepostradatelná, navíc přispívají k rozvoji některých civilizačních chorob. Snížení jejich konzumace by tedy přispělo nejen k ozdravení populace, ale nižší poptávka by způsobila i tlak na opětovné snížení ceny. To si však nejsme ochotni připustit a radši budeme dále hořekovat u TV a v obchodech a budeme se snažit zachovat pochybnou vaječnou tradici.

Jako velmi pozitivní změnu vnímám snahu mnoha lidí započít s vlastními chovy slepic na doposud nevyužitých plátcích jejich dvorků a zahrad. Škoda jenom, že tomu musel předcházet takovýto sprostý marketingový políček. Je nanejuvš zřejmé, že poté, co prvotní nápor hysterie utichne, půjde dolů i cena vajec, ale věřím, že domácí chov slepic u nás opět pevně zakoření a ukrojí z koláče zisků podstatnou část právě tomu nebrutálnějšímu způsobu chovu zvířat, který kdy spatřil světlo světa. Domácím chovatelům, kteří nyní cítí šanci, mohu nabídnout místo na strakonickém farmářském trhu a vytvořit tak nový distribuční kanál pro jejich produkt. A nakupujícím bych rád vzkázal následující: pokusme se přestat plakat na špatném hrobě a vezměme ceny potravin a způsob jejich získávání konečně do svých rukou. Tento případ je hozenou rukavicí pro všechny. Zamysleme se nad tím, jestli množství doposud zkonsumovaných vajec nebylo přemrštěné a jestli je v mnoha kulinářských úpravách nepoužíváme jenom z pouhého zvyku. Ušetříme tím nejen svoje peníze, ale i zdraví. Pro inspiraci nabízím pár tipů z oblasti racionální výživy, jakým způsobem můžeme vejce v některých pokrmech nahradit.

Pečení – jako chuťově výraznější a zdravější variantu můžeme využít rozmačkaný banán. Sladká jídla tak získají zcela nový chuťový rozměr. Pokud se obáváme absence pojivých a kypřivých účinků vajec (které jsou ale dle mého názoru velmi přeceňovány), můžeme s úspěchem využít většího množství droždí či prášku do pečiva. Pojivost těsta zvýšíme přidáním kukuřičného nebo bramborového škrobu, lze použít i pudinkový prášek.

Trojbal – rychlejší alternativou je využití těstíčka (kašovitá směs hladké mouky, vody a koření), obalení ve strouhance zůstává. Touto variantou ušetříme nejenom jeden zašpiněný talíř. Další možností je obalování v Hrašce – běžně k dostání ve zdravých výživách (směs bezlepkových obilovin, hrachové bílkoviny a koření). Hrašku je možno využít i k zahušťování, do sladkých pokrmů nebo např. k tvorbě pomazánek. Výrobce udává, že vejce nahradíme přibližně jednou polévkovou lžící tohoto výrobku. Za cenu 50 Kč tak „pořídíme“ něco mezi 20 a 30 vejci.

Placky, bramboráky, karbanátky – ani zde není použití vajec nutné, směs hladké mouky a vody má perfektní pojivé účinky. Můžeme využít i zdravějších alternativ – sójové, rýžové či kukuřičné mouky.

Pomazánky atd. – najemno nastrohané tofu rozmíchané do kaše s vodou hodnotněji nahradí vejce i v pomazánkách a podobných potravinách. Žlutou barvu můžeme snadno imitovat přidáním kurkumy nebo kari koření.

Majonézy, tatarské omáčky – použitím produktů racionální výživy – sojanézy, sójové tatarské omáčky či tofunézy snížíme svůj příjem cholesterolu z těchto potravin na nulu a díky obsahu vlákniny, vitamínů a poloviční energetické hodnotě zlepšíme své celkové zdraví. -jj-

Březen – začíná čas čištění studánek

Je to možná několik let, kdy se naše krajina doslova hemžila objeviteli zapomenutých studánek. Lidé chodili a nalézali skryté a zapomenuté pramínky vody, snažili se o jejich obnovu, a hlavně jejich publikaci. Po čase jako by toto úsilí opadlo. Ekonom by řekl: trh se nasýtil. Prožil jsem si své hledání studánek také, a když jsem později viděl to studánkové snažení, raději jsem se stáhl. Dnes potichu pokračuji a odvádím svou studánkou daň.

A ta třeba může znít: o studánky je nutno se starat. To je důležitá věc, někdy důležitější než samotné hledání. A tak si každým rokem pravidelně alespoň dvě vyčistím, a když vidím, že je někde některá studánka, která prožila počáteční publicitu a upadla v zapomnění, tak se jí také snažím ulevit. Není to moc, ale lepší něco než nic. Zase na druhou stranu ono to čištění studánek není jen tak. Předně je dobré vědět, komu pozemek se studánkou patří. A zda majitel s naší aktivi-

Larva z rodu tiplic, foto -vh-

*Studánka mezi Skočicemi a Dvorci,
foto -vh-*

betonového ostění či skruže a složitých střešních konstrukcí. Nalezené studánkové živočichy, případně rostliny pouštím do studánky zpět. Vybraný materiál ze dna většinou v tomto případě ponechávám poblíž odtokové stružky. Když nějakého tvora přehlédnu, dávám mu tím šanci se do vody opět dostat. Věřte, že pokud voda studánky není určena k pití, udělali jste snad vše potřebné, aby studánka nějaký měsíc zase žila svým životem. Závěrem doporučuji se na studánku dojit během roku několikrát podívat, sledovat její život před a po zásahu. Někdy se člověk hodně dozví a naučí, nejsme tu sami.

Závěrem odkaz na národní registr studánek: www.estudanky.cz, případně www.csop-strakonice.net/obsah/studna/studanky.htm a dále publikace jako „Nebe studánek“ nebo „U pramenů živé vody Strakonicka a okolí“. -vh-

tou souhlasí. Zde mohou s hledáním majitele pomoci obecní úřady a katastrální mapy. Hodně se také dozvíme povídáním s místními lidmi, někdy je to dokonce lepší, protože místní lidé o vás vědí, ledacos vám tolerují a někdy se dokonce přidají. Jsou však i situace, kdy majitele studánky nenaleznete.

Pokud i přesto chcete v oživení zavedené studánky pokračovat, doporučuji neprovádět žádné terénní úpravy a soustředit se pouze na to, aby studánka byla vyčištěná a bez bahna. Třeba se časem majitel sám ozve. I tak není vyhráno. Zapomenutá studánka má často své vodní obyvatele. Pokud není její voda určena k pití, doporučuji tomuto faktu věnovat pozornost. V opačném případě bychom mohli udělat více škody než užítku. Bylo by tedy vhodné začít s čištěním studánky právě v jarních měsících, kdy studánka neoplývá množstvím života, a svou aktivitu soustředit pouze na to, aby se studánka nezazemnila. Zachovat její přírodní charakter, bez vysypávání dna bílým vápencem, bez

Larva z řádu vážek, foto -vh-

Mapování výskytu žab

V měsíci březnu bylo již o žábách a zejména o jejich migraci na místa rozmnožování a kladení vajíček napsáno a medializováno dost. Některé lokality se dostaly na pomyslné výsluní zájmu, někde žáby dál tiše hynou pod koly aut, mnohdy bez povšimnutí. Již po několik let shromažďuji data výskytu všeho, co běhá, leze, létá, plazí se a případně plave. Těmito daty jsou samozřejmě i údaje o lokalitách žab. Chtěl bych vyzvat akčnější čtenáře Kompostu k drobné spolupráci. Pokud víte o některém místě, kde žáby nebo i jiní obojživelníci překračují silnici, nebo máte povědomost o lokalitě, kde se rozmnožují, napište

Foto -vh-

na tuto mailovou adresu: posta@csop-strakonice.net. Abych agendu hlášení zjednodušil, neuvádím zde žádný formulář, ale pouze údaje, které by bylo dobré zaslat:

Druh, přesné místo nálezu, datum zaznamenání, počet, případně počasí, čas, kdo zaznamenal.

Údaje se mohou hodit jednak pro jednání se státními orgány v oblasti ochrany přírody nebo územní správy a jednak by naše ZO 20/01 ČSOP Strakonice více navázala na tradice této organizace v minulosti, kdy členové naší ZO, konkrétně např. paní Blanka Cvrčková, již něco podobného před několika lety prováděli. V současné době ze čtverce o straně 10 km, v jehož pomyslném středu Strakonice leží, evidujeme asi 16 lokalit s výskytem obojživelníků a zcela určitě tento počet není konečný. -vh-

Pozvánky - duben 2012

Doufáme, že i v dubnu se od nás necháte zlákat některou z pozvánek na námi pořádané akce. Sledujte i nabídku v ostatních periodikách, ale vězte, že zde je jejich výčet nejúplnější a nejpodrobnější. Krátký přehled objevíte ve Zpravodaji města, ČP servisu, ve vývěskách a na internetových stránkách Šmidingerovy knihovny: <http://www.knih-st.cz/> nebo na www.csop-strakonice.net

Ekoporadna při Šmidingerově knihovně zve:

Zelené otazníky – „Exkurze do čistírny odpadních vod“

Středa 11. 4., 17:00, 1. brána ČOV Strakonice

První cyklus Zelených otazníků uzavřeme netradičně exkurzí do čistírny odpadních vod, kterou nás provede technolog pan Luděk Míka a zodpoví naše dotazy týkající se nejenom samotného procesu čištění vody. Měla smysl intenzifikace ČOV a doplnění kanalizace? Co mohou občané udělat pro lepší kvalitu odpadní vody? Přijďte se podívat a zeptat.

Kurz zdravého veg(etari)ánského vaření

Úterý 17. a čtvrtek 19. 4. 2012 od 18:00, Bylinkárna U Lva (Velké Náměstí č.p. 219 - vchod průjezdem do dvora)

Zveme vás na další pokračování úspěšných kurzů. Každé vydání probíhá pro velký zájem ve dvou termínech vždy v úterý a ve čtvrtek jedenkrát měsíčně. Přijďte rozšířit své kulinařské obzory o potraviny a pokrmy z oblasti zdravé a bezmasé kuchyně. Uvaříme si jídla z potravin, o kterých jste možná ještě neslyšeli, večer doplníme povídáním o surovinách, zajímavých nejen pro vegetariánskou kuchyni. Pár volných míst se ještě najde, svoji účast hlase na kontaktech uvedených níže.

Více informací na jan.juras@knih-st.cz nebo 380 422 721.

Farmářské trhy 2012

Sobota 21. 4., 8:00 - 12:00, 1. nádvoří strakonického hradu

Přijďte na zahajovací trh nové sezóny farmářských trhů ve Strakonících. Stejně jako loni na vás bude čekat celá škála farmářského a řemeslného zboží. Účast prodejců na jednotlivých trzích budete moci už brzy sledovat na nových webových stránkách. Trhy se budou konat každou druhou (sudou) sobotu až do 20. října, vždy v době od 8 do 12 hodin. Připravujeme také doprovodný kulturní program. -jj-

Pobočka ŠK a ZO ČSOP zvou dospělé i děti:

Pokračuje výstava

Knihy J. Trnky a o něm, **podrobné informace o jeho životě a tvorbě** (v půjčovně pro děti a dospělé v pobočce v Husově ul. č. 380). Pořádáno ke 100. výročí narození. Kromě vystavených písemností lze u pultu vyžádat ještě další.

Hraní na kantely

Neděle 1. 4. Vítány jsou i další nástroje. Koná se **od 18:00 v pobočce v Husově ul.** ve spolupráci s o. s. Spona. **K poslechu nebo i zpěvu zveme také veřejnost.** Přijít může kdokoliv, i nepravidelně.

Přírodovědný výlet

Neděle 15. 4. Sraz v 8:45 před nádražím, v 9:07 jede vlak do Českých Budějovic. Tam využijeme MHD. Podíváme se na **Vrbenské rybníky** (místo s hojným výskytem ptactva aj.) a do **Rudolfova**, kde je zase po roce domluvena další návštěva **eko-zahrady rodiny Kovářových**. V Rudolfově je k vidění i naučná stezka a další zajímavosti. Návrat např. v 16:01.

Tvořivý podvečer

Pondělí 16. 4. mezi 17:00 a 19:00 v pobočce v Husově ulici 380. **Mgr. Hana Janská –**

háčkované spirály a jiné jarní dekorace. Materiál a potřeby (bavlněné krajkové kytičky a proužky – vlastní nebo kupované, fén na sušení, nůžky, háčky, špendlíky, jehly, tavná pistole, cukerný roztok nebo škrob, květiny, kokosové lýko, stuhy, pírká, korálky...) budou připraveny na místě, ale bylo by dobře přinést si i vlastní. Nebude se předvádět samotné háčkování, ale vypínání, škrobení a další manipulace s předem připravenými ozdobami.

Horní Pootaví, aneb Od Březníku po Sušici

Středa 18. 4. Přednáška šumavského průvodce **Ing. Josefa Pecky** s promítáním. Od 17:00 v promítacím sále strakonického gymnázia. Tatáž akce se už konala v jiných městech, kde vždy vzbudila velký zájem.

Autobusový zájezd

Neděle 22. 4. Uvidíme např. jeden z největších stromů v ČR (**sekvojovec** v Ratměřicích), Farní muzeum v **Kondraci** (**autentický interiér domácnosti z 19. století, možnost vyzkoušet si výrobu ručního papíru** aj.), památný **Blaník** (délka pěší cesty záleží na počasí a na dohodě s účastníky) a Záchranou **stanici ve Vlašimi** (ekoporadna, minizoo, kompostovací záchod, ukázky budek aj.). Cestou se bude vyprávět o přírodě a také o **J. Trnkovi**, který na Vlašimsku o prázdninách s rodinou pobýval. Bližší informace a přihlášky na hrdlickova@knih-st.cz, 383 323 021 nebo přímo v ŠK. Cena kolem 150 Kč.

Páteční schůzky kroužku MOPíků

Sraz **vždy v 16:00 před hradem u kanceláře CIAO. 13. 4.** vyčistíme **studánku Skleněnkou** na Podskalí a **zahrajeme si kuličky**, při dalších schůzkách si také budeme hrát hlavně venku a pozorovat příchod jara. Záleží na počasí a na dohodě.

Více na www.csop-strakonice.net nebo hrdlickova@knih-st.cz, 383 323 021. **-ah-**

Ekoporadna při ŠK navázala v březnu spolupráci s neformální skupinou JSME Strakonice. Ta organizuje řadu zajímavých akcí. Některé z nich souvisejí s tematikou našeho časopisu. Přinášíme pozvánku na jednu z nich. O neformálním sdružení JSME Strakonice se můžete dočíst více [zde](#).

JSME Strakonice zve:

Sázení stromů

Sobota, 7. 4. od 11:00 do 14:00, krušlovský včelín

Sázet budeme u krušlovského včelína a podél cesty Zechovice - Starov. Po jídle pobereme stromky, rýče a vyrazíme k Zechovicím. Odtud se „prosázíme“ zpátky ke včelínu, kde vytvoříme živý plot pro zvířata. Pak zapálíme oheň a navečer se budou promítat filmy. Přijďte zasadit strom... Všichni jste srdečně zváni.

Drobné smetí - i to do Kompostu patří

Procházka z Radomyšle do Strakonice – sčítání kání

Zápis z této akce čtete na webu ČSOP Strakonice [zde](#).

Květnové Vítání ptačího zpěvu

Už řadu let jezdíme na Vítání ptačího zpěvu a Mezinárodní festival ptactva a můžeme potvrdit to, co při veřejném kroužkování ptactva říkají ornitologové: že ptáci nezůstávají v sítích chyceni dlouho, rychle se dostanou do plátěných sáčků, kde se ve tmě zklidní. Po okroužkování a vypuštění si sednou někam na větev, pročešou pírká a odletí, aniž by působili polekaným nebo jakkoliv otřeseným dojmem. Mláďata bez rodičů v hnízdě vydrží natolik dlouho, že je neohrozí, ani kdyby se do sítí chytili oba rodiče naráz. Rodiče si ale většinou dávají pozor a sítě si všimnou, uvíznou v ní spíše mladí jedinci. Letos bude Vítání např. v sobotu 5. 5. v Nepomuku, ten samý den v Blatné nebo 6. 5. v Písku – viz

www.csop.cz.

-ah-

S MOPíky v Berušce

Na pátek 30. 3. byl kroužek MOPíků pozván do Mateřského centra Beruška na interaktivní program táborské ZOO „ČESKÝ LES“ – jeden z mnoha, která ZOO nabízí – viz <http://www.zootabor-vetrovy.cz/zoo/vychovne-a-vzdelavaci-programy.php>.

Nejslavnější kompostovací sáček

vlastní od 7. 3. Šmidingerova knihovna, resp. přímo náš časopis Kompost. Jeho autoři ho obdrželi od paní Hanky Synkové na její besedě Koření proti choření, která se uskutečnila v březnu ve Strakonících. Součástí březnového čísla Kompostu byla mimo jiné recenze autorčiny knihy, nesoucí stejný název jako měla zmiňovaná beseda. Za připomenutí stojí fakt, že ne každý pytlík, který spatříte na kompostu a vypadá jako igelitový, musí být nutně z tohoto špatně rozložitelného materiálu. Na internetu můžete zjistit, že kompostovací sáček je na bázi škrobu a dá se již dnes bez problémů objednat. -jj-

Ochranářův „obyčejný“ víkend

Pohled na víkendové akce na pomoc přírodě očima členky ČSOP Aleny Hrdličkové přinášíme na webu ČSOP Strakonice [zde](#).

Literární okno

Na úvod literárního okna přinášíme několik básní další spřízněné duše, která se rozhodla přispět do našeho časopisu.

Jaro

*Když silné paprsky oblohu roztrhnou
a hřejivá vlna vše rozzáří
pahorky a lesy
i s tebou
slunce k sobě povznáší*

*Je slyšet zpěv z lesa
věčná naděje v zurčení potůčku
a v dálce jak ve vzpomínce
si jak lehký bílý sníh
holubi sedají na střechy*

Příroda

*Vodoměrky bruslí
a kroužky zvětšující se
kreslí se na rybníce
když
nebe se na hladině zrcadlí*

*Voda je ještě studená
jinak bych si do nebe
skočil
z toho krásného
jemuž se říká slovy strom*

*Až bude strom rozkvetlý
schovám se celý do nebe*

Na dub vylézt si

a sednout si mu na rameno

*Slunce nad lesem
na kopcích se vznáší*

*Strom pošeptal, že mě má rád
zachvělo se to
a slunce se rozhořelo ještě víc
spravedlnost si sundala pásku z očí
a cosi se otevřelo
důvěrně známého
a bylo to uvolňující*

*Tělo s duší
jak do vody
se vnoří
slunce hřeje
vítr fouká
a listí kamaráda zpívá
že se mu to světlo taky líbí*

*Hladí mě větvičkou
po spánku a ve vlasech
vítr fouká
čas opadává
sněží listy*

Dívám se na louku

*žasnou víc nad loukou
než nad Eiffelovkou
protože u Eiffelovky vím
komu se zrodila v hlavě*

Hostina

*A kdybych zemřel třeba
zejtra na procházce
v přírodě
na palouku uprostřed lesů
na slunci
tíha v životě
nic jsi nevykonal
by nebyla
protože
ve smrti
by se můj bývalý
život stal
hostinou
pro všechny ty mrňavý potvůrky
který mám rád*

Michal Štěpánek

Výstava ke 100. výročí narození J. Trnky (24. 2. 1912 – 30. 12. 1969)

Víte o Jiřím Trnkovi, že...

... jeho maminka Růžena strávila část svého dětství na Strakonicku, a sice **ve Vodňanech**? Píše o tom ve své láskyplné knize *Můj syn* a právě tato léta líčí jako velmi šťastná...

... otec J. Trnky byl klempířem, maminka celé dny šila, a tak malý Jiřík i jeho mladší bratr Ruda měli na hraní spoustu odstřížků a jiných materiálů? A také loutkové divadélko, které si spolu opravili. To vše podpořilo jejich tvořivost...

... členové rodiny k sobě velmi silně lnuli a těžko snášeli odloučení – například v době, kdy desetiletý Jiří kvůli operaci zánětlivé dásně musel být v nemocnici a psal odtud zoufalé dopisy (i když se tam o něj starali dobře)...

... J. Trnka už od mládí spolupracoval s **profesorem Josefem Skupou** (o 20 let starším) při tvorbě loutek, kulis a vůbec při veškerém loutkářském dění, a tak se jeden od druhého i hodně naučili...

... právě díky výtvarným činnostem dokázal mladý J. Trnka pomoci rodičům překonat bídu v době hospodářské krize, vystudovat Umprum a ještě podporovat bratra při studiích práv...

... Trnkova zručnost byla až neuvěřitelná – například běžně maloval levou rukou (byl levák) postavy, současně pravou pozadí a ještě si při tom všem povídal s přáteli nebo poslouchal rozhlas...

... hned první Trnkův kreslený film získal mezinárodní cenu a i všechna jeho další díla byla doma i v zahraničí uznávána jako jedna z nejlepších z celé světové tvorby pro děti...

... **v šedesátých letech 20. století byl J. Trnka spolu s Emilem Zátopkem asi nejslavnějším Čechem**? Byl navíc jedním z těch, kdo stáli za obrovským úspěchem naší republiky na světových výstavách v Bruselu a v Montrealu...

... **Turbova vila** v Jinonické ulici v Košířích, kde J. Trnka za války žil a tvořil spolu s manželkou (výtvarnicí **Helenou Chvojkovou**) a třemi dětmi, byla proslulá jako velmi inspirující místo? Dnes je dům bohužel v dezolátním stavu...

... Zpustlo i okolí vily, dříve plné tajemných zákoutí a starých stromů, které bylo předobrazem Trnkovy knižní **Zahrady**...

... Trnkovy **děti** vzpomínaly na otce jako na pravého velikána, a to i přesto, že se rozvedl a založil novou rodinu? Dětem z obou manželství se vždy věnoval podle jejich potřeb, i když byl pracovní velmi vytížený...

... Trnkovým obdivovatelem byl i **P. Picasso, M. Chagall, J. Cocteau** a mnoho dalších světových velikánů? Doma patřil k jeho blízkým přátelům **J. Werich, A. Hoffmeister, F. Hrubín, J. Srnka, J. Seifert**...

... J. Trnka byl velmi náročný na sebe i své spolupracovníky, současně byl ale naprosto spravedlivý a přátelský...

... ve svém pozoruhodném loutkovém filmu **Ruka** o střetu umělce s agresivní mocí (z roku 1965) tak trochu předpověděl J. Trnka i svůj vlastní osud? Film lze najít pod názvem *The Hand* na www.youtube.com a rozhodně stojí za vidění...

... Spisovatel Nazim Hikmet se vyjádřil, že zná dva básníky filmového plátna – Chaplina a Trnku. Známy je i další jeho výroky: **„Podle mého názoru je Jiří Trnka chloubou českého národa. Podle mého skromného názoru je Jiří Trnka chloubou lidstva.“**

... **v prostorách pobočky ŠK v Husově ulici** si můžete až do konce dubna 2012 po dohodě u výpůjčního pultu prohlédnout knihy s Trnkovými ilustracemi, vzpomínkové knihy o něm a kromě toho i vystavené obrázky, fotografie a další materiály o jeho životě a díle?

Výstava se koná jednak jako připomínka kulatého výročí, jednak se hodí i k přírodovědně zaměřeným aktivitám pobočky. Trnkovy ilustrace i filmy jsou plné přírodních motivů, fantazie, lidskosti, inspirace... Jak v šedesátých letech sám říkal: „... Zřejmě dnes cítíme potřebu **kompensovat přemíru racionality, technicismu a vulgárně hmotného pojmání světa**...“ Co by asi říkal dnes, kdy spousta dětí ráno nasedne do auta a veze se do školy, pak autem třeba do tělocvičny a večer autem domů k počítači? Redaktor Jaroslav Boček o J. Trnkovi napsal: „Měl-li nějakou ucelenou filozofii, pak to byla filozofie uvědomělého humanismu. **Co je v tom, prosím vás, lidského?** ptal se vždycky velmi popuzeně, když jsem chválil nějakou knihu nebo film, který se mu nelíbil...“ **-ah-**

Jak nám to o Velikonocích předvádí příroda...

Znám mnoho rodin, pro které jsou Velikonoce nejdůležitějším svátkem roku – pro radost z příchodu jara i pro tajemství obětování a vzkříšení Ježíše Krista. Ale mnohem častěji se setkávám s názorem, že myšlenky věřících lidí jsou dnes už přežitkem a bylo by radno, aby se s nimi drželi raději zpátky – přece ideály se hodí jen do pohádek, skutečnost je něco jiného. A podobně se pohlíží na všechny, jejichž snahy se zdají být nereálné. Včetně ochranářů...

Přitom ale pohádky jsou součástí všech světových kultur, prostupují veškeré dějiny lidstva, tak to už něco znamená. V jedné z nich, **ve 4. dílu Letopisů Narnie (Stříbrná židle) od C. S. Lewise, říká jeden z Narnianů Bílé čarodějnici: „... Podle vás jsme jenom děti a vymýšlíme si. A pouhé**

čtyři děti si dokázaly vymyslet svět, kterému se ten váš ani zdaleka nevyrovná. Proto se budu držet toho vymyšleného. Stojím na Aslanově straně i v případě, že není žádný Aslan. Budu se snažit žít jako poctivý Narnian, i když vůbec žádná Narnie není..." Jiný „Narnian“, Albert Schweitzer, řekl o ideálech toto: **Životní poznání, které my dospělí máme odevzdat mladým, nezní tedy: „Skutečnost už s vašimi ideály zatočí“, ale „Zapustte kořeny svých ideálů tak, aby vám je život ne-mohl vzít“.** Jak úplně jiný by byl svět, kdyby lidé zůstávali těmi, čím byli ve svých čtrnácti letech.

Je otázka, co si myslí čtrnáctiletí dnes. Ale asi se od současníků A. Schweitzera ve svých představách tak moc neliší, jen je více skrývají. A i to, co je skryté, ať už v myslích a v citění lidí nebo v pohádkových a jiných knížkách, v písních, dopisech, obrazy nebo vůbec kdekoli, je součástí našeho světa a tím pádem to existuje. Je-li nám něco z toho blízké, můžeme to vzít za své. Ale podobně, jako semeno v zemi ztratí svou podobu, aby mohl vyrůst strom a mít nové plody, tak i ideální představy se asi nejlépe naplní tím, že se jich člověk dokáže vzdát a vzít na milost nedokonalou skutečnost. Zdá se tedy, že obětování ideálu a současně jeho vzkříšení opravdu patří k sobě.

Něco někomu odpustit se může na první pohled zdát jako slabost nebo jako zlehčování chyb, ale zkušenost je taková, že naopak právě tímhle způsobem se nejvíce chyb opravdu napraví – když na jedné straně musí každý přijmout svou zodpovědnost, ale na druhé straně smí být sám sebou. Když jsou kritizovány jeho chyby, ale ne on sám. A také když se neodmítá nějaká myšlenka kvůli tomu, že ne všichni, kdo se k ní hlásí, jí pokaždé dělají čest. Tak, jak nám to o Velikonocích předvádí příroda – odcházející zima je dobou ztrát, ale i hromadění nových sil. Jaro jí nic nevyčítá, zkrátka se objeví a stará se, jak na ni dobře navázat a přidat něco ze svého... **-ah-**

„Velikonoce jinak“

V prosinci loňského roku uspořádal kolega Honza Juráš výstavu Vánoce jinak. Vzbudila velký zájem a letos v zimě bude znova k vidění jednak v elektronické podobě, jednak ve vodňanské galerii, která požádala o její zapůjčení. Podobně by stálo za to se zamyslet nad tématem „Velikonoce jinak“ – například si připomenout tragikomický **kreslený film Josefa Hekrdly a Vladimíra Jiráka „Co jsme udělali slepicím“** (viz <http://www.youtube.com/watch?v=nav38jFRDhg>). Nevím, jak dalece je dnes po 35 letech ještě známý, ale pro mě a jistě i pro mnoho spřízněných duší je nezapomenutelný, stejně jako např. „Zpráva o stavu civilizace“ nebo „Pivo přes ulici“. Aktuální jsou pořád... **-ah-**

Jedlý Kompost

V jedlém Kompostu na vás opět čekají recepty z kurzů zdravého veg(etari)ánského vaření, na kterém jsme se tentokrát zaměřili na luštěniny. Ty jsou v našich krajích neprávem přehlíženy. Vzrůstající zájem o racionální výživu potvrzují dvě přednášky s ochutnávkou, které jsem uspořádal ve strakonickém Svazu tělesně postižených. Rubriku doplní tip na velikonoční sladký mls a recept na polévku od jedné ze čtenářek.

Dýňová polévka

Ingredience: Dýně (hokkaido), cibule, rostlinné mléko (případně rostlinná smetana), rostlinný olej, sůl, pepř, kari koření.

Postup přípravy: Cibuli zesklovatíme na oleji a přidáme k ní na kostičky pokrájenou dužninu dýně zbavenou jader. Krátce orestujeme a zalijeme vodou. Ochutíme solí, pepřem a kari kořením. Vaříme do změknutí dýně, na konci varu přidáme rostlinné mléko nebo rostlinnou smetanu a polévku rozmixujeme. Můžeme podávat s krutony z tmavého chleba.

Cizrnová kaše s vegepárkem

Ingredience: Cizrna, rajčata, arašídové máslo, česnek, kurkuma, sůl, pepř, vegepárky.

Postup přípravy: Cizrnu necháme přes noc nabobtnat ve vodě, kterou před vařením vyměníme (případně můžeme cizrnu nechat naklíčit - přibližně 2 dny). Vaříme do změknutí. Před koncem přidáme ostatní ingredience - 2 - 3 na kostičky pokrájená rajčata, několik utřených stroužků česneku, 2 lžičce arašídového másla, sůl, pepř a kurkumu. Vegepárky předem zbavené fólie ohřejeme ve vodě standardním způsobem.

Kaše z červených fazolí s robi plátky

Ingredience: Červené fazole, cibule, rostlinné mléko, sůl, pepř, olivový olej, citrón, robi plátky.

Postup přípravy: Fazole namočíme na min. 4 hodiny a vaříme do změknutí. Poté osolíme, opepříme a přilijeme rostlinné mléko a citrónovou šťávu. Umixujeme kaši, do které vmícháme na olivovém oleji zpěněnou cibulku. Robi plátky opepříme a krátce osmahneme z obou stran.

Ovocný jahelník

Ingredience: Jáhly, rostlinné mléko, rostlinná smetana, sůl, třtinový cukr, jablka, rozinky, vlašské ořechy, skořice, margarín.

Postup přípravy: Jáhly před samotným vařením spaříme a propláchneme. Vaříme je osolené v rostlinném mléce s polovinou cukru do změknutí (okolo 20 min.). Plech nebo zapékací misku vymažeme margarínem. Do uvařených jahel přimícháme zbytek cukru, skořici, libovolné ovoce a ořechy a na plechu ještě zalijeme rostlinnou smetanou. Pečeme při 180 °C 30 - 40 minut.

Rajčatová delikatesa (polévka)

¾ kg spařených a oloupaných rajčat (případně ¼ kg bio rajč. protlaku), 5 mrkví, 1 petržel i s natí, ¼ celeru, menší brokolice, 1 cibule, 5 dg zázvoru (čerstvého), lžíce biovegety, nové koření + pepř 4 barev + bobk. list 2 ks (koření dáme do sítka), hrst skleněných (rýžových) nudlí, 1,2 litru vody, sůl, lžíce oliv. oleje, lžíce javorového sirupu, sůl, chilli čerstvě umleté.

Rajčata, 4 mrkve, cibuli, zázvor, vegetu, koření...vaříme do měkka. Poté rozmixujeme. Na lžici oliv. oleje osmahneme na kostičky nakrájenou zbylou zeleninu, vhodíme do polévky, povaříme, ochutíme javorovým sirupem, dosolíme, vhodíme nudle a chilli, ještě minutu vaříme, nakonec přidáme zelenou nať petržele. Dobrou chuť! **-A.Č.-**

„Zajícovy“ perníčky

Nasucho opražíme asi 5 dkg hladké nebo polohrubé mouky spolu s cukrem (asi tak v poměru 1 : 1). Když se začne z cukru dělat karamel (ten bude místo medu), díky mouce tolik nehrozí, že by se přichytil ke dnu nádoby (a kdyby přece, dá se odmočit). V té chvíli, kdy už se cukr roztéká, se přidá rostlinný tuk (asi 2 dkg) a trocha sójové smetany. Dále kakao nebo karob, špetka soli, podle chuti moučkový cukr a rozemletý hřebíček. Přisype se hladká sójová a celozrnná pšeničná mouka (asi 1 : 1) spolu s půlkou prášku do perníku. Vše se zpracuje a přidává se postupně po troškách ještě další mouka a sójová smetana (buď tekutá, nebo namíchané husté sójové mléko Zajíc). Sójová mouka spolu s práškem do perníku nahradí vejíčko. Vše se postupně propracovává tak, aby se daly z těsta dobře válet placky. Vykrajují se tvary, potřívají sójovou smetanou a pečou stejně jako klasické perníčky. Zdobit se dají např. rozehřátou hořkou čokoládou a mandlemi, marcipánkou apod. **-ah-**

Závěrem přikládáme opět tabulku kontaktů. Uzávěrka došlých příspěvků je týden před koncem měsíce. Za jakékoli připomínky a náměty děkujeme! K pravidelnému odběru našeho měsíčníku se můžete hlásit na adrese jan.juras@knih-st.cz.

Ing. Jan Juráš -jj-

Ekoporadna při ŠK, Inf. centrum NO a EU, Husova 380

Po - Čt: 7:30 - 16:00, Pá - po domluvě

tel.: 380 422 721, 721 658 244

E-mail: jan.juras@knih-st.cz

Mgr. Alena Hrdličková -ah-

Pobočka ŠK Za Parkem, Husova 380

Po a Čt: 13:00 - 18:00, St: 8:00 - 12:00 (otevírací doba
půjčovny pro děti a dospělé), tel.: 380 422 720

E-mail: alena.hrdlickova@knih-st.cz

CEGV Cassiopeia -pt-

Husova 380 (Pobočka ŠK)

tel.: 734 578 561

E-mail: strakonice@cegv-cassiopeia.cz

Ing. Vilém Hrdlička -vh-

Základní organizace Českého svazu ochránců přírody

Strakonice, Zámek 1

E-mail: posta@csop-strakonice.net

Kompost - Strakonický měsíčník o ochraně přírody

Příspěvky v tomto čísle - Jan Juráš, Alena Hrdličková, Vilém Hrdlička, Petra Tůmová, Michal Štěpánek, Radim Paulič, Zdeňka Skalická, A.Č.

Grafika - Jan Juráš

Logo Kompost - Monika Březinová

Kresby - Ivana Jonová

Jazyková úprava - Alena Hrdličková

Kontakt - jan.juras@knih-st.cz, 380 422 721

Publikované články vyjadřují výhradně názory autorů

Anticopyright 2012

